

ONDINE

Sibelius Kullervo

Soile Isokoski

Tommi Hakala

YL Male Voice Choir

Helsinki Philharmonic Orchestra

Leif Segerstam

SUPER AUDIO CD

Kullervo, or the emergence of a national idiom in Finnish music

The genesis and subsequent history of Jean Sibelius's *Kullervo* op. 7 (1891–92) are in many ways indicative, when we consider the composer's life and output in general. It seemed somehow predetermined that Sibelius, left without a father at an early age, should take up the story of the archetypal orphan in the *Kalevala*, of a character who continues to inspire Finnish music and art. Although Sibelius himself was nurtured tenderly by his mother and female relatives, he became fascinated with the tale of the rootless Kullervo when he was still at school in Hämeenlinna. The first germs of setting this tale to music had thus been with the young composer for years, by the time when, while studying in Vienna in 1890–91, he began to re-read the *Kalevala* and to sketch a multi-movement symphony.

The premiere of *Kullervo* on April 28, 1892 immediately established the work as the cornerstone of the Finnish sound in music, thanks to the originality and powerful impact of its music. Sibelius's reading of *Kullervo* combined defiance, independence and tragedy with a pastoral tone. While Sibelius emphasized and added to the archetypal and timeless mythical dimensions of the tale of Kullervo's inexorable doom – which makes it a core narrative in Finnish culture –, he also added the comforting and safe presence of the natural environment to balance this.

That Sibelius's *Kullervo* could be seen as a manifestation of the very essence of Finnish culture, not just of Finnish music, was due to Sibelius's new and immediately appealing approach not only to the national epic but to the musi-

cal material which he blended into the work. He was not the first to write a piece of music based on the tale of Kullervo, being preceded by Philip von Schantz with his *Kullervo Overture* (1860) and Robert Kajanus with *Kullervo's Funeral March* (1880). But it took Sibelius to create a peculiarly 'Finnish' brand of music which was not merely a carbon copy of German Romanticism. Perhaps the stage play *Kullervo* by Aleksis Kivi (1860/1863) was a source of inspiration for Sibelius; but we should note that the seminal paintings by Axel Gallén, *Kullervo's Curse* (1899) and *Kullervo Goes to War* (1901), were created after Sibelius's *Kullervo* and may be seen as reflecting something of the primeval force and evocative power of the music rather than the other way around. (The horn blown by Kullervo in Gallén's *Kullervo Goes to War* can be heard in the fourth movement of Sibelius's *Kullervo*.)

Sibelius's ability for making the music of *Kullervo* so very 'Finnish' stemmed from his thorough knowledge of Finnish and Karelian folk music. He had been introduced

to this genre as a schoolboy by his teacher Arvid Genetz, who together with A.A. Borenius had collected an extensive body of folk songs. The song *Drömmen* (The Dream), completed by Sibelius in Vienna in January 1891, is a fine example of how he had assimilated the Karelian *runo* singing style. Also, in Porvoo later in 1891 he heard the celebrated Larin Paraske, an Ingrian folk singer known for her laments. It was from her that Sibelius derived the motif which opens the second movement of *Kullervo*. It is also indicative that Sibelius referred to the work not only as a symphony but also as a symphonic poem.

In its final guise, the *Kullervo Symphony* is the sum of an astonishing variety of influences. Its roots extend to the choral symphony genre pioneered by Beethoven, to Berlioz's five-movement *Symphonie fantastique*, to Bruckner's symphonic writing, Wagner's orchestration, the epic music of Borodin, Tchaikovsky's pathos and the orchestral colours of Rimsky-Korsakov. The folk music material incorporated into the work is both Western (the opening theme of the first movement is an adaptation of the stanzaic folk song *Tuomi on virran rannalla* [The bird-cherry stands by the stream]) and Eastern (the melodic material and dance and march rhythms elsewhere in the work). Despite all this, the end result was "music that we felt to be our own" when at the premiere "the mighty spring tide of Finnish music poured forth" (Kajanus).

The opening *Allegro moderato* reveals a Brucknerian architecture within which a western Finnish folk melody intertwined with expansive eastern Karelian tunes lend an unmistakably Finnish flavour to the proceedings. The second movement, *Grave*, is an idyllic lullaby with pastoral overtones, plenty of woodwind solos and 'pagan' rhythms and repetitions, harking forward to the inventions of

Stravinsky's 'Russian period' 20 years later. The third movement, *Allegro vivace*, is in 5/4 metre and features an entirely new technique for setting a text in Finnish to music, and it is perhaps this, despite the Wagnerian character of the scene as a whole, which for the first time translated the *Kalevala* into music that "we felt to be our own".

The fourth movement, *Alla marcia (Allegro molto)* is epic in a Russian way, although at the premiere it was identified with the description given in the *Kalevala* of Kullervo's going off to war: "*Läksi soitellen sotahan, ilotellen tappelohon*" ("Went off piping to the war, went rejoicing to the battle"). The martial mood is softened by 'forest murmurs' and virtuoso woodwind frolics. The escalating climax of the movement may recall the pounding of a shaman's drum. The concluding *Andante* movement revisits the themes of the preceding movements and provides a tragic conclusion in the finest traditions of Antiquity to this bleak narrative: the symphony ends with the adapted folk song heard at the beginning, now revealed as a 'Fate motif'.

After a number of performances in 1892 and 1893, Sibelius's *Kullervo* seemed to have met its end rather like its title character, and the composer never re-edited the work for publication. Thus, apart from two partial performances in 1905 and 1935, *Kullervo* had to wait until 1958 for its revival, and it did not properly take its place among Sibelius's masterpieces until it was first recorded in 1970 in a rediscovery fully on a par with the emergence of Gustav Mahler's cantata *Das klagende Lied* or the recent popularity of Schoenberg's *Gurrelieder*.

Veijo Murtomäki

Translation: Jaakko Mäntyjärvi

Finnish soprano **Soile Isokoski** is recognized as one of the finest singers performing her repertoire and regularly appears on the most renowned stages and concert halls in the world. After graduating from the Sibelius Academy, she gave her début recital in Helsinki in 1986 and subsequently won a number of important international singing competitions. She made her début at the Finnish National Opera as Mimi in Puccini's *La Bohème* and has since delighted audiences and critics alike at opera houses in Vienna, Berlin, Munich, Hamburg, London, Milan and Paris, at The Metropolitan Opera and at music festivals in Salzburg, Savonlinna, Edinburgh and Orange.

Soile Isokoski has worked with numerous distinguished conductors such as Jukka-Pekka Saraste, Esa-Pekka Salonen, Seiji Ozawa, John Eliot Gardiner, Sir Colin Davis, Zubin Mehta, Daniel Barenboim, Sir Simon Rattle, Bernhard Haitink, Riccardo Muti, Claudio Abbado, Valery Gergiev and James Levine. She has an extensive concert repertoire, and she regularly gives recitals with her regular accompanist Marita Viitasalo. Her recent opera roles include Die Marschallin (*Der Rosenkavalier*), Eva (*Die Meistersinger von Nürnberg*), Donna Elvira (*Don Giovanni*), Alice (*Falstaff*), Margarethe (*Faust*), Rachel (*La Juive*), the Countess (*Le nozze di Figaro*), Desdemona (*Otello*), Liù (*Turandot*), Elsa (*Lohengrin*), Fiordiligi (*Così fan tutte*) and Ariadne (*Ariadne auf Naxos*).

Soile Isokoski's recording, for Ondine, of *Luonnotar* and

Soile Isokoski

other orchestral songs by Sibelius with the Helsinki Philharmonic Orchestra under Leif Segerstam won the 2007 BBC Music Magazine Award 'Disc of the Year', in addition to a MIDEM Classical Award. Her rendition of *Four Last Songs* and other orchestral songs by Richard Strauss with the Berlin Radio Symphony Orchestra under Marek Janowski received a Gramophone Award in 2002. Her 2006 Christmas album *Jouluyö, juhlayö*, featuring also the YL Male Voice Choir, became a gold-winning best-seller.

Tommi Hakala, BBC Singer of the World in 2003, graduated from the Sibelius Academy in Helsinki and studied in Karlsruhe before starting his career as a baritone in Germany and his native Finland. A regular guest of the Finnish National Opera and the Savonlinna Opera Festival, he has held positions at the Nuremberg Opera (1998–2001) as well as the Leipzig Opera (2001–2004) and is now working internationally as a freelance artist.

He has made guest appearances as Guglielmo in *Così fan tutte* at the Finnish National Opera, and at the Savonlinna Opera Festival in Sallinen's *Ratsumies* (The Horseman), in *Tannhäuser*, as Valentin in *Faust* and in the new opera *Isän tyttö* (Daddy's Girl) by Olli Kortekangas in 2007.

In 2006, Hakala made his début at the Metropolitan Opera in New York as Valentin in *Faust* and in San Francisco in *Le nozze di Figaro*. He will be appearing in *Le nozze di Figaro* again in Atlanta in 2008, and also in Massenet's *Manon* at the Metropolitan. His recent guest appearances include Sibelius's *Kullervo* in Amsterdam and Dortmund, *Evgeny Onegin* in Tel Aviv and *Don Carlos* in Copenhagen.

He is also much in demand as a Lied singer and orchestra soloist. His repertoire includes Britten's *War Requiem*, Mendelssohn's *Paulus* and Zemlinsky's *Lyrical Symphony*. He sang the title role in the recording of Sallinen's opera *Kuningas lähtee Ranskaan* (The King Goes Forth to France) with the Helsinki Philharmonic Orchestra conducted by Okko Kamu.

Tommi Hakala

YL Male Voice Choir / Matti Hyökki

The **YL Male Voice Choir** is a pioneer in Finnish choral music. Founded at the University of Helsinki in 1883, it is the oldest Finnish-language choir in Finland. Its cultural merits, extensive history of concerts, several tours abroad and numerous critically acclaimed recordings have established it as one of the world's most prominent male voice choirs.

Ever since its founding, YL has pursued a policy of commissioning, performing and recording both Finnish and foreign choral music. Most of the major works of Jean Sibelius for male voice choir were commissioned and premiered by YL. Today, the choir is recognized as the leading performing authority on Sibelius and also as a champion of contemporary music. Many contemporary composers, among them Einojuhani Rautavaara, have dedicated works to YL.

YL regularly gives concerts all around Finland and also exports Finnish music to Europe, America and Asia. In addition to its extensive and diverse a cappella repertoire, YL performs choral works with major international orchestras and conductors. Many well-known soloists in both the classical and popular genres have made guest appearances in YL concerts and on YL recordings. The YL Christmas concerts are a well-established tradition with the choir and audiences alike; every year, they bring some 12,000 listeners to the churches of Helsinki. The choir's Christmas disc featuring Soile Isokoski (Jouluyö, juhlayö) went gold, selling more than 15,000 copies in December 2006. Today, YL records for Ondine.

Matti Hyökki has conducted YL since 1980. He began his music studies at the age of nine at the Sibelius Academy, the only university-level music academy in Finland. He has completed a church organist's diploma, a music teacher's diploma and the degree of Doctor of Music at the Sibelius Academy. Since 2007, he has held the post of Professor in Choir Conducting, the highest position in this field in Finland. In 2003, he became the first one in Finland to complete the degree of Doctor of Music in choir conducting, with YL as his instrument.

As Professor in Choir Conducting and conductor of YL, Matti Hyökki has for a considerable time occupied a central position in Finnish choral music. He was also chorus master of the Finnish National Opera from 1992 to 1995, and in 1996 the Association of Finnish Choir Conductors nominated him Choir Conductor of the Year. Hyökki is much in demand as a jury member in international choral competitions, and he has also given inspiring workshops with YL at international convocations of choral professionals. Under

the direction of Matti Hyökki, YL has achieved success in competitions, for instance winning the international Franz Schubert competition, and has premiered over 100 works for male voice choir by Finnish and foreign composers.

The Helsinki Philharmonic Orchestra, the oldest professional symphony orchestra in the Nordic countries, was founded as the Helsinki Orchestral Society by the young Robert Kajanus, its first Chief Conductor, in 1882. Well known today for its tradition of performing Sibelius, it also premiered many of his major works, often with the composer himself conducting. The orchestra undertook its first foreign tour to the Universal Exposition in Paris in 1900, and since then it has visited most European countries, in addition to visiting the USA and Japan, both on four occasions. The Helsinki Philharmonic Orchestra and Ondine have maintained a long-standing exclusive partnership with, among others, an edition of the complete Sibelius symphonies under the direction of Leif Segerstam (ODE 1075-2Q). The new Chief Conductor of the Helsinki Philharmonic Orchestra from autumn 2008 will be violinist and conductor John Storgårds, who has been the orchestra's Principal Guest Conductor since 2003.

Leif Segerstam was the 11th Chief Conductor of the Helsinki Philharmonic Orchestra from 1995 to 2007 and is today its Emeritus Chief Conductor. He has been praised by critics for creating powerful, convincing performances that are compelling both musically and emotionally. A true musical polymath, Leif Segerstam studied violin, piano, composition, and conducting at the Sibelius Academy and continued at the Juilliard School. He won the Maj Lind competition for pianists at the age of 18 in 1962 and

gave his début recital as a violinist in the following year. At the age of 21, he was appointed Conductor of the Finnish National Opera. His conducting career continued with posts at the Royal Opera of Stockholm and the Deutsche Oper Berlin, as well as Chief Conductor positions at the Austrian Radio Symphony Orchestra, the Finnish Radio Symphony Orchestra, the Staatsphilharmonie Rheinland-Pfalz, the Danish National Radio Symphony Orchestra, and the Royal Opera in Stockholm. Leif Segerstam has appeared as guest conductor with orchestras such as the Berlin Philharmonic, the Chicago Symphony, and the Los Angeles Philharmonic. He has also conducted in most of the world's leading opera houses, including the Metropoli-

tan Opera, La Scala, Covent Garden, the opera houses of Cologne, Hamburg, Munich, and Geneva, as well as at the Salzburg and Savonlinna Festivals.

As a composer, Leif Segerstam has produced an oeuvre of over 250 works. Since 1997 he has been Acting Professor of Conducting at the Sibelius Academy in Helsinki. In November 1998 the Nordic Music Committee (NOMUS) awarded him the 1999 Nordic Council Music Prize for his work "as a tireless champion of Scandinavian music". In March 2004 he was awarded the Finnish State Prize for Music. Leif Segerstam's extensive discography includes a series of recordings for the Ondine label.

Kullervon tarina synnytti Sibeliuksen musiikin ”suomalaisuuden”

Jean Sibeliuksen *Kullervon* op. 7 valmistumisessa (1891–92) ja jälkijohdossa on paljon oireellista säveltäjän oman elämän ja tuotannon kannalta. Se, että jo varhain isättömäksi jäänyt Sibelius tarttui *Kalevalan* keskeiseen ja jatkuvasti suomalaista kirjallisuutta, kuvataiteita ja musiikkia innoittaneeseen henkilöhahmoon, tuntuu kuin ennalta määrättyä. Vaikka Sibelius itse varttui äidin ja naissukulaisten hellässä huomassa, häntä kiehoi juurettoman Kullervon tarina jo kouluaikana Hämeenlinnassa. Kullervo-sävellyksen alkusiemenet olivat siten itäneet jo vuosikausia nuoren säveltäjän mielessä ennen kuin hän Wienin-opiskelutalveaan (1890–91) tarttui uudestaan *Kalevalaan* ja alkoi hahmotella moniosaista sinfoniaa.

Kun *Kullervosta* tuli ensiesityksestä 28.4.1892 lähtien suomalaisen musiikin kansallisen sävyn perustajateos, se johtuu Sibeliuksen sävelkielen alkuperäisyydestä ja sävellyksen vahvuudesta. Hänen Kullervo-tulkinnassaan uhmakkuus, itsellisyys ja traagisuus yhdistyvät pastoraalisuuteen. Sibeliuksen musiikki korosti ja syvensi toki Kullervon armoittoman tarinan arkkityypistä ja ajatonta myyttisyyttä, mikä tekee siitä suomalaisuuden ydinkertomuksen, mutta hän lisäsi siihen lohduttavan ja turvallisen luonnon läsnäolon.

Se, että *Kullervo* voitiin Sibeliuksen kertomana kokea koko kulttuurimme, eikä pelkästään musiikkimme, kannalta keskeiseksi tuotteeksi, johtui hänen uudesta ja välittömästä suhteestaan paitsi kansalliseepokseen myös oiminta-keisesta tavastaan käsitellä niitä monenlaisia aineksia, jotka

hän sulatti osaksi sinfoniaansa. Kullervo-aiheisia sävellyksiä oli syntynyt pari ennen Sibeliusta: Philip von Schantzin *Kullervo*-alkusoitto (1860) ja Robert Kajanuksen *Kullervon surumarsi* (1880). Mutta tarvittiin Sibelius, joka loi myös aiheeseen sopivan ”suomalaisen” musiikin, joka ei ollut vain saksalaisen romantiikan jäljittelyä. Kenties Aleksis Kiven *Kullervo*-näytelmä (1860/63) tarjosi erään esikuvan Sibeliukselle. Sen sijaan Axel Gallénin maalaukset *Kullervon kirous* (1899) ja *Kullervon sotaanlähtö* (1901) valmistuivat vasta myöhemmin, joten ne pikemminkin toistavat jotain Sibeliuksen musiikin alkuvoimasta ja kuvauksellisuudesta (Gallénin *Kullervon sotaanlähdön* nimihenkilön puhaltamat ison torven törähdykset löytyvät Sibeliuksen sinfonian neljännessä osasta).

Sibeliuksen *Kullervon* suomalaisuuden takasi hänen perusteellisesti tuntemansa suomalais-karjalainen kansanmusiikki. Hän tutustui siihen jo koululaisena opettajansa Arvid Genetzin kautta, joka oli kerännyt kansanlauluja A. A. Boreniuksen kanssa. Sibeliuksen laulu *Drömmen*, joka valmistui tammikuussa 1891 Wienissä, on hieno esimerkki säveltäjän jo tuolloin omaksumasta karjalaisen runolaulun tyylistä. Sen lisäksi hän sai loppuvuodesta 1891 Porvoossa kuulla inkerilaista itkuvirsien erikoistaitaja Larin Paraskea, mikä tuotti *Kullervo*-sinfonian – Sibelius käytti teoksestaan myös lajinnimeä ’sinfoninen runo’ – toisen osan avausaiheen.

Kullervo-sinfonia lopullisessa muodossaan on hämääntävänä monien vaikutteiden yhteissumma. Sen läh-

tököhdät ulottuvat Beethovenin luomasta kuorosinfonian mallista Berliozin viisiosaisen *Fantastisen sinfonian* ja Bruckner-sinfoniikan sekä Wagner-orkestraation kautta Borodinin eppiseen ja Tšaikovskin patettiseen musiikkiin sekä Rimski-Korsakovin orkesterikolorismin. Kansanmusiikkilaisena aineistona toimi niin läntinen (*Kullervon* ensiosan avausteema on mukaelma laulusta *Tuomi on virran rannalla*) kuin itäinenkin aines (*Kullervon* muiden osien melodiikka sekä tanssi- ja marssirytmiiikka). Silti lopputulos voitiin kokea ”säveliksi, jotka tunnemme omiksemme”, kun ensiesityksessä ”suomalaisten sävelten mahtava kevät-virta vyöryi esiin” (Kajanus).

Sinfonian *Allegro moderato* -avausosa paljastaa bruckneriaansien suunnitelmansa, jonka sisällä länsisuomalainen laulumelodia ja itäkarjalainen paisuva melodiikka tuovat kokonaisuuteen väärentämättömän suomalaisen väriyksen. Toinen, *Grave*-osa tarjoaa idyllin: kehtolaulun ja paimenessaolon karakterit raikkaine ja runsaine puupuhallinsooloineen sekä ’pakanallista’ rytmiiikkaa ja aihetoistoja, jotka edeltävät 20 vuodella Stravinskyn ”venäläisen kauden” keksintöjä. Kolmannen, *Allegro vivace* -osan 5/4 rytmiiikka ja aivan uudentyypinen suomenkielen käyttö – osan wagneriaanisesta kohtausluonteesta huolimatta – antoivat *Kalevalalle* kenties ensi kertaa soivan asun, joka oli mahdollista tunnistaa ”omaksemme”.

Neljännän, *Alla marcia* -osan (*Allegro molto*) eppisyys on luonteeltaan venäläisperäistä, joskin osaa kuunneltiin ensiesityksissä mielissä *Kalevalan* sanat ”Läksi soitellen sotahan, ilotellen tappelohon”. Sotaisuutta pehmentävät ”metsänhumina”-sävyt sekä puupuhallinten virtuoosiset kirmailut. Osan kiihtyvistä lopusta voi halutessaan löytää noitarummun shamanistista jyskytystä. *Andante*-päätösosa palaa edellisten osien teemoihin ja merkitsee antiikkishen-

kistä, traagista päätöstä ankaralle tarinalle: sinfonia sulkeutuu avauksessa kuultuun, muunneltuun kansanlaulumelodiaan, joka saa nyt ”kohtalonaiheen” funktion.

Vuosien 1892–93 muutaman esityksen jälkeen Sibeliuksen *Kullervon* tarina vaikutti saaneen päätöksensä sen päähenkilön tavoin, sillä säveltäjä ei muokannut teosta enää uudestaan painokuntoon saattamiseksi. Niinpä *Kullervo* sai odottaa kahta osittaista esitystä (1905, 1935) lukuun ottamatta uutta tulemistaan vuoteen 1958, lopullisesti vuoteen 1970, jolloin sen ensilevytys aloitti teoksen voittokulun, jota voi verrata vaikkapa Gustav Mahlerin *Das klagende Lied* -kantaatin löytämiseen tai Arnold Schönbergin *Gurrelaulujen* viimeaikaiseen suosioon.

Veijo Murtomäki

Sopraano **Soile Isokoski** on äänityyppinsä hienoimpia laulajia ja esiintyy säännöllisesti maailman johtavilla oopperanäyttämöillä ja konserttisaleissa. Hän opiskeli Sibelius-Akatemiassa ja piti ensikonserttinsa siellä vuonna 1986. Ensikonserttinsa jälkeen Isokoski voitti lukuisia merkittäviä kansainvälisiä laulukilpailuja. Hän debytoi Suomen Kansallisooopperassa *La Bohème*n Mimin roolissa ja on sittemmin saavuttanut niin yleisön kuin kriitikkojenkin suosion Wienin, Berliinin, Münchenin, Hampurin, Lontoon, Milanon ja Pariisin oopperataloissa ja Metropolitan-oopperassa sekä musiikkifestivaaleilla Salzburgissa, Savonlinnassa, Edinburghissa ja Orangessa.

Soile Isokoski tekee yhteistyötä useiden tunnettujen orkesterinjohtajien kanssa, joista mainittakoon Jukka-Pekka Saraste, Esa-Pekka Salonen, Seiji Ozawa, John Eliot Gardiner, Sir Colin Davis, Zubin Mehta, Daniel Barenboim, Sir Simon Rattle, Bernhard Haitink, Riccardo Muti, Claudio Abbado, Valery Gergiev ja James Levine. Hänellä on laaja konserttiohjelmisto, ja hän pitää säännöllisesti resitaaleja vakituisten pianistinsa Marita Viitasalon kanssa.

Isokosken viimeaikaisia oopperaroleja ovat olleet Marsalkatar (*Ruusu ritari*), Eva (*Nürnbergin mestarilaulajat*), Donna Elvira (*Don Giovanni*), Alice (*Falstaff*), Margarethe (*Faust*), Rachel (*La Juive*), Kreivitär (*Figaron häät*), Desdemona (*Otello*), Liù (*Turandot*), Elsa (*Lohengrin*), sekä Fiordiligi (*Così fan tutte*) ja Ariadne (*Ariadne auf Naxos*).

Soile Isokoski on tehnyt useita levytyksiä Ondinelle. Isokosken levytys *Luonnottaresta* ja muista Sibeliuksen orkesterisäestyksellisistä lauluista Leif Segerstamin johtaman Helsingin kaupunginorkesterin kanssa voitti tammikuussa 2007 MIDEM Classical Award -palkinnon ja huhtikuussa 2007 BBC Music Magazinen Vuoden levy 2007 -palkinnon. Isokosken levytys Richard Straussin *Neljä viimeistä laulua* -teoksesta ja muista orkesterisäestyksellisistä lauluista Marek Janowskin ja Berliinin radion sinfoniaorkesterin kanssa (ODE 982-2) sai Gramophone-palkinnon 2002. Ylioppilaskunnan laulajien kanssa tehty joululevy *Jouluyö, juhlayö* (ODE 1088-2), sai kultalevyn yli 15000 kappaleen myynnistä joulukuussa 2006. Ansioistaan suomalaisen säveltaiteen edistämisessä Soile Isokoski sai Pro Finlandia -mitalin joulukuussa 2002.

Baritoni **Tommi Hakala** teki kansainvälisen läpimurtonsa voittaessaan kesällä 2003 BBC:n järjestämän ”Singer of the World” -laulukilpailun Cardiffissa. Suomalaiset tuntevat hänet myös vuoden 2001 Merikanto-kilpailun voittajana. Kilpailumenestyksiä edelsivät opinnot Sibelius-Akatemiasa (M.A.) ja Matti Salmisen säätöön apurahan turvin Saksassa Karlsruhen musiikkikorkeakoulussa.

Hakalan ensimmäinen kiinnitys Saksassa oli Nürnbergin oopperaan 1998-2001. Nykyään freelancerina työskentelevä baritoni on kuulunut myös Leipzigin oopperan solistikuntaan 2001-04 sekä vieraillut mm. Dresdenin Semper-oopperassa, Essenin Aalto-teatterissa ja Münchenin valtionoopperassa.

Suomen Kansallisoopperassa Hakala on vieraillut *Così fan tutten* Guglielmona ja Savonlinnan Oopperajuhlilla mm. Sallisen *Ratsumiehessä*, *Tamnhäuser*-produktiossa, *Faustin* Valentinina sekä Kortekankaan *Isän tyttö* -uutuusoopperassa 2007. Viime esiintymisistä mainittakoon lisäksi *Faust* Valenciassa ja *Iloisen lesken* Danilo Bernissä.

Vuonna 2006 Hakala debytoi New Yorkin Metropolitanissa *Faustin* Valentinin roolissa ja San Franciscossa *Figaron* häissä. Vuonna 2008 hän palaa Atlantaan *Figaron* häihin sekä Massenet’n *Manonin* Metropolitanissa. Viime aikojen vierailuohjelmassa ovat myös olleet Sibeliuksen *Kullervo* Amsterdamissa ja Dortmundissa, *Jevgeni Onegin* Tel Avivissa sekä *Don Carlos* Kööpenhaminassa.

Hakala on myös kysytty lied- ja orkesterisolisti. Hänen repertuaarissaan ovat mm. Brittenin *War Requiem*, Mendelssohnin *Paulus* ja Zemlinskyn *Lyyrinen sinfonia*. Hakala lauloi Kuninkaan roolin Okko Kamun johtamassa Sallisen *Kuningas lähtee Ranskaan* -oopperataltioinnissa (ODE 1066-2D). Yleisradion musiikkitoimittajat valitsivat tämän Helsingin kaupunginorkesterin levytyksen ”Vuoden 2006 levyksi”.

Ylioppilaskunnan Laulajat (YL) on mieskuorotaiteen suomalainen edelläkävijä. Vuonna 1883 Helsingin yliopiston yhteyteen perustettu YL on Suomen vanhin suomenkielinen kuoro, jonka toiminta jatkuu tänäkin päivänä itsenäisenä ja monipuolisena. Kuoron ansiokas kulttuuri-toiminta, pitkä konserttihistoria, useat kiertueet ulkomailla ja lukuisat arvostelumenestystä saaneet levytykset ovat luoneet sille aseman yhtenä maailman merkittävimmistä mieskuoroista.

YL on alkuajoistaan lähtien huolehtinut etenkin kotimaisen mutta myös ulkomaisen mieskuoromusiikin tilaamisesta, esittämisestä ja tallentamisesta. Useimmat Jean Sibeliuksen tunnetuimmista mieskuoroteoksista ovat YL:n tilaamia ja kantaesittämiä. Nykyisin kuoro tunnettaankin, paitsi itseoikeutettuna Sibeliuksen lähettiläänä, myös uuden musiikin pioneerina. Eräs eniten teoksiaan YL:lle omistanut suomalainen nykysäveltäjä on Einojuhani Rautavaara.

Kuoro konsertoi säännöllisesti eri puolilla Suomea ja vie ahkerasti suomalaista taidetta Euroopan, Amerikan ja Aasian mantereille. A cappella -ohjelmistonsa lisäksi YL esittää säestyksellisiä mieskuoroteoksia maailman eturivin orkesterien ja kapellimestarien kanssa. Myös useat klassisen ja kevyen musiikin tähtisolitit ovat vierailleet kuoron konserteissa ja levyillä. YL:n joulukonserteista on tullut sekä kuorolle että kuulijoille tärkeä perinne; ne keräävät vuosittain n. 12 000 kuulijaa Helsingin kirkkoihin. Soile Isokosken kanssa tehty joululevy *Joululevy, juhlayö* (ODE 1088-2), sai kultalevyn yli 15000 kappaleen myynnistä joulukuussa 2006. Ylioppilaskunnan Laulajat levyttää nykyään Ondinelle.

Professori **Matti Hyökki** on toiminut mieskuoro YL:n johtajana vuodesta 1980 lähtien. Hän aloitti musiikkiopintonsa yhdeksänvuotiaana Suomen ainoassa musiikkiyliopistossa Sibelius-Akatemiassa Helsingissä ja on suorittanut siellä sekä kanttori-urkurin, musiikinopettajan että musiikin tohtorin tutkinnot.

Keväällä 2007 Hyökki nimitettiin Sibelius-Akatemian kuoronjohton professorin virkaan, joka on kuoronjohton opetuksen korkein oppituoli Suomessa. Vuonna 2003 hän suoritti Sibelius-Akatemiasta musiikin tohtorin tutkinnon kuoronjohton alalta ensimmäisenä Suomessa. Tutkintoinstrumenttinaan hänellä oli YL.

Sibelius-Akatemian kuoronjohton professorina ja YL:n johtajana Hyökki on toiminut pitkään Suomen kuorokulttuurin kannalta keskeisessä asemassa. Vuosina 1992–1995 hän toimi myös Suomen Kansallisoopperan kuorokapellimestarina, ja vuonna 1996 Suomen kuoronjohtajayhdistys myönsi hänelle Vuoden kuoronjohtaja -palkinnon. Hyökki on kysytty jäsen lukuisien kansainvälisten kuorokilpailujen tuomaroista.

Kuoroammattilaisten kansainvälisissä kokoontumisissa Hyökki on pitänyt YL:n kanssa innostusta herättäviä työpajoja. Matti Hyökin johdolla mieskuoro YL on hankkinut kilpailumenestystä voittamalla mm. kansainvälisen Franz Schubert –mieskuorokilpailun sekä kantaesittänyt yli sata yksittäistä mieskuoroteosta suomalaisilta ja ulkomaisilta säveltäjiltä.

Helsingin kaupunginorkesteri on Pohjoismaiden vanhin ammattimainen sinfoniaorkesteri. Sen alkuituna oli Robert Kajanuksen vuonna 1882 perustama Helsingin orkesteriyhdistys. Tuolloin 26-vuotias Kajanus oli orkesterin ylikapellimestarina viisi vuosikymmentä ja kehitti sen täysimittaiseksi sinfoniaorkesteriksi. Orkesteri tunnetaan erityisesti vahvasta Sibeliusperintöstään, ja säveltäjä itse johti useiden teostensa kantaesitykset. Vuoden 1900 Pariisin maailmannäyttelyyn suuntautuneesta debyyttikiertueesta alkaen orkesteri on vieraillut säännöllisesti ulkomailla, esiintyen useimmissa Euroopan maissa ja mm. neljästi sekä Yhdysvalloissa että Japanissa. Helsingin kaupunginorkesteri levyttää yksinöikeudellä Ondine-yhtiölle; tämän pitkäaikaisen yhteistyön tuloksia on mm. Sibeliuksen sinfonioiden kokonaislevytys Leif Segerstamin johdolla (ODE 1075-2Q). Viulisti-kapellimestari John Storgårds on toiminut orkesterin päävierailijana syksystä 2003 ja aloittaa nelivuotiskautensa HKO:n 12. ylikapellimestarina syksyllä 2008.

Leif Segerstam työskenteli Helsingin kaupunginorkesterin 11. ylikapellimestarina 1995-2007, ja jatkaa yhteistyötä orkesterin kanssa sen emeritus ylikapellimestarina. Kriitikot ovat kiittäneet hänen vahvoja, vaikuttavia esityksiään, jotka ovat niin musiikillisesti kuin emotionaalisestikin täysipainoisia. Musiikin monitaituri Segerstam opiskeli viulun- ja pianonsoittoa sekä sävellystä ja orkesterinjohtoa Sibelius-Akatemiassa ja jatkoi opintojaan Juilliard Schoolissa. Hän voitti Maj Lind -pianokilpailun 18 vuoden ikäisenä vuonna 1962 ja piti ensikonserttinsa viulistina seuraavana vuonna. Hänet nimitettiin 21 vuoden ikäisenä kapellimestariksi Suomen kansallisoopperaan. Segerstamin kapellimestarin ura jatkui Tukholman Kuninkaallisessa oopperassa ja

Berliinin Deutsche Operissa. Lisäksi hän on ollut Itävallan radion sinfoniaorkesterin, Suomen radion sinfoniaorkesterin, Staatsphilharmonie Rheinland-Pfalzin, Tanskan radion sinfoniaorkesterin ja Tukholman Kuninkaallisen oopperan ylikapellimestarina. Hän on vieraillut johtamassa mm. Berliinin filharmonikkoja, Chicagon sinfoniaorkesteria ja Los Angelesin filharmonikkoja. Hän on esiintynyt kapellimestarina monissa maailman johtavista oopperataloista, mm. Metropolitan-oopperassa, La Scalassa, Covent Gardenissa ja Kölnin, Hampurin, Münchenin ja Geneven oopperoissa sekä Salzburgin ja Savonlinnan oopperajuhlilla.

Säveltäjänä Segerstam on luonut yli 250 teosta käsitävän tuotannon. Vuodesta 1997 hän on ollut orkesterin johdon vt. professori Sibelius-Akatemiassa. Marraskuussa 1998 Pohjoismainen musiikkineuvosto (NOMUS) myönsi hänelle vuoden 1999 Pohjoismaiden neuvoston musiikkipalkinnon hänen ”väsymättömästä työstään pohjoismaisen musiikin hyväksi”. Maaliskuussa 2004 hän vastaanotti musiikin valtionpalkinnon. Leif Segerstamin laajaan diskografiaan kuuluu lukuisia Ondine-levytyksiä.

Kullervo, oder die Gründung einer finnischen Musik nationaler Prägung

Die Entstehungs- und Werkgeschichte und Folgegeschichte von Jean Sibelius' *Kullervo* op. 7 (1891–92) offenbart im Hinblick auf das Leben und Schaffen des Komponisten viel Symptomatisches. Dass Sibelius, der früh seinen Vater verloren hatte, sich der zentralen Gestalt des *Kalevala* zuwandte, welche die finnische Literatur, Malerei und Musik auch heute nach wie vor inspiriert, erscheint einem wie eine Vorbestimmung. Obwohl Sibelius in der liebevollen Obhut seiner Mutter und weiblicher Verwandter aufwuchs, faszinierte ihn die Geschichte des entwurzelten *Kullervo* schon während seiner Schulzeit in Hämeenlinna. Der Same der *Kullervo*-Komposition hatte also schon jahrelang im Sinn des jungen Komponisten gekeimt, ehe er sich während seines Studienwinters in Wien (1890–91) erneut mit dem *Kalevala* beschäftigte und mit dem Entwurf einer mehrteiligen Symphonie begann.

Dass *Kullervo* mit der Uraufführung am 28.4.1892 zum Gründungswerk der finnischen Musik nationaler Prägung wird, hat seinen Grund in der Originalität von Sibelius' Tonsprache und in der Stärke der Komposition. In Sibelius' *Kullervo*-Interpretation verbinden sich Trotz, Egozentrismus und Tragik mit einem pastoralen Grundton. Seine Musik betonte und vertiefte zwar das archetypische und zeitlose Mythische der tragischen Geschichte *Kullervos*, was sie zur Kernerzählung des Fintentums macht, aber er fügte ihr die tröstliche und sichere Präsenz der Natur hinzu.

Dass *Kullervo* in der Erzählung von Sibelius als das zentrale Produkt finnischer Kultur, und nicht nur im Be-

reich der Musik, empfunden werden konnte, resultierte aus seinem neuen, unmittelbaren Verhältnis zu dem finnischen Nationalepos und aus seiner originellen Art des Umgangs mit all den verschiedenen Materialien, die er zu einem Teil seiner Symphonie verschmolz. Vor Sibelius waren bereits zwei Kompositionen zum *Kullervo*-Thema entstanden: die *Kullervo*-Ouvertüre von Philip von Schantz (1860) und *Kullervos Trauermarsch* von Robert Kajanus (1880). Es bedurfte jedoch eines Sibelius', der auch die zum Thema passende „finnische“ Musik schuf, die nicht nur eine Imitation der deutschen Romantik war. Vielleicht hat Aleksis Kivis Schauspiel *Kullervo* (1860/63) Sibelius ein Vorbild geliefert. Dagegen sind Axel Galléns Gemälde *Kullervos Fluch* (1899) und *Kullervo zieht in den Krieg* (1901) erst später entstanden, so dass sie eher etwas von der Urkraft und dem Bildhaften von Sibelius' Musik wiederholen (dass der Titelheld von Galléns *Kullervo zieht in den Krieg* in das große Horn stößt, ist schon im vierten Teil von Sibelius' *Kullervo* vorhanden).

Den finnischen Charakter von Sibelius' *Kullervo* garantierte seine gründliche Kenntnis der finnisch-karelischen Volksmusik. Schon als Schüler hatte er sie kennen gelernt durch seinen Lehrer Arvid Genetz, der zusammen mit A. A. Borenius Volkslieder gesammelt hatte. Sibelius' Lied *Drömmen* (Der Traum), das im Januar 1891 in Wien entstand, ist ein schönes Beispiel dafür, dass der Komponist schon damals den Stil des karelischen Volkslieds verinnerlicht hatte. Außerdem hatte er Ende 1891 in Porvoo

die Gelegenheit gehabt, Larin Paraske, die Spezialistin für ingermanländische Klagelieder, zu hören, was sich im Eröffnungsthema des zweiten Satzes der *Kullervo*-Symphonie – Sibelius verwendete für sein Werk auch die Genrebezeichnung ‚Symphonische Dichtung‘ – niederschlug.

Die *Kullervo*-Symphonie in ihrer endgültigen Form ist die Summe von erstaunlich vielen Einflüssen. Ihre Ausgangspunkte reichen vom Modell von Beethovens Chorsymphonie über Berlioz' *Symphonie fantastique* in fünf Sätzen und die Bruckner-Symphonik sowie die Wagner-Orchestrierung bis zu Borodins epischer und Tschaikowskis pathetischer Musik sowie zu den Orchesterfarben eines Rimski-Korsakow. Als volksmusikalischer Stoff fungierte westliches Material (das Eröffnungsthema des ersten Satzes der *Kullervo*-Symphonie ist eine Bearbeitung des Liedes *Tuomi on virran rannalla* [Eine Traubenkirsche steht am Flusse]) ebenso wie östliches (die Melodik sowie die Tanz- und Marschrhythmik der anderen *Kullervo*-Sätze). Dennoch konnte man das Endergebnis „als Melodien, die wir als unsere eigenen erleben“, empfinden, als sich bei der Uraufführung „der mächtige Frühlingsstrom finnischer Melodien ergoss“ (Kajanus).

Der Kopfsatz der Symphonie, *Allegro moderato*, verrät seinen brucknerianischen Bauplan, in welchem westfinnische Liedmelodik und ausladende ostkarelsche Kantilenen der Gesamtheit eine unverfälschte finnische Färbung geben. Der zweite Satz, *Grave*, bietet eine Idylle: die Charakteristika eines Wiegenlieds und des Hirtendaseins mit frischen und reichlichen Holzbläsersoli sowie die ‚heidnische‘ Rhythmik und Themenwiederholungen, die Strawinskys Erfindungen „der russischen Ära“ um zwanzig Jahre vorwegnehmen. Die 5/4-Rhythmik des dritten Satzes, *Allegro vivace*, und der völlig neuartige Gebrauch der fin-

nischen Sprache gaben dem *Kalevala* – trotz des wagnerianischen Szenencharakters des Satzes – vielleicht erstmals eine klingende Form, die in Finnland als „unsere eigene“ erkannt werden konnte.

Die Epik des vierten Satzes, *Alla marcia (Allegro molto)*, ist ihrem Wesen nach russischer Herkunft, wenn auch der Satz bei der Uraufführung in Erinnerung an die *Kalevala*-Worte „Geht nun blasend fort zum Streite, Jubelnd zieht er zu dem Kampfe“ gehört wurde. Das Kriegerische wird durch die „Waldesrauschen“-Töne sowie durch die virtuosens Läufe der Holzbläser abgemildert. Aus dem schneller werdenden Schluss des Satzes kann man, wenn man so will, schamanische Trommelschläge heraushören. Der Schlusssatz, *Andante*, kehrt zu den Themen der vorherigen Sätze zurück und bedeutet das tragische Ende der von antikem Geist geprägten bitteren Geschichte: Die Symphonie schließt mit der variierten Volksmelodie aus der Ouvertüre, die jetzt die Funktion eines „Schicksalsthemas“ erhält.

Nach mehreren Aufführungen in den Jahren 1892–93 schien die Werkgeschichte von Sibelius' *Kullervo*-Symphonie so wie deren Hauptgestalt ihr Ende gefunden zu haben, denn der Komponist bearbeitete die Tondichtung nicht nochmals für eine Drucklegung. So musste *Kullervo*, abgesehen von zwei Teilaufführungen (1905, 1935), bis zum Jahr 1958 auf seine Wiederkunft warten und endgültig bis zum Jahr 1970, da mit seiner Ersteinstrumentierung der Siegeszug des Werkes begann, das man mit der Entdeckung von Gustav Mahlers Kantate *Das klagende Lied* oder der heutigen Beliebtheit von Arnold Schönbergs *Gurreliedern* vergleichen kann.

Veijo Murtomäki

Übersetzung: Angela Plöger

Die finnische Sopranistin **Soile Isokoski** gilt als eine der herausragendsten Vertreterinnen ihres Stimmfachs und tritt regelmäßig an den bedeutendsten Opernhäusern auf den Podien der führenden Musikzentren der Welt auf. Nach ihrer Ausbildung an der Sibelius-Akademie gab sie 1986 ihr Konzertdebüt in Helsinki und gewann anschließend zahlreiche international renommierte Gesangswettbewerbe. Ihr Operndebüt gab sie an der Finnischen Nationaloper in der Rolle der Mimi in *La Bohème*. Später errang sie an den Opernhäusern von Wien, Berlin, München, Hamburg, London, Mailand und Paris, an der New Yorker Metropolitan Opera, sowie bei den Musikfestspielen von Salzburg, Savonlinna, Edinburgh und Orange die Gunst sowohl des Publikums als auch der Kritiker.

Soile Isokoski arbeitet mit namhaften Dirigenten zusammen, darunter Jukka-Pekka Saraste, Esa-Pekka Salonen, Seiji Ozawa, John Eliot Gardiner, Sir Colin Davis, Zubin Mehta, Daniel Barenboim, Sir Simon Rattle, Bernhard Haitink, Riccardo Muti, Claudio Abbado, Valery Gergiev und James Levine, um nur einige zu nennen. Mit ihrer ständigen Begleiterin, der Pianistin Marita Viitasalo, gibt sie regelmäßig Soloabende. Zu ihrem umfangreichen Opernrepertoire zählen die Strauss-Rollen der Marschallin in *Der Rosenkavalier* sowie der Ariadne in *Ariadne auf Naxos*, die Mozart-Partien der Donna Elvira in *Don Giovanni*, der Gräfin in *Figaros Hochzeit* und der Fiordiligi in *Così fan tutte*, die Rollen der Eva in Wagners *Die Meistersinger von Nürnberg* sowie der Elsa in *Lohengrin*, der Alice in Verdis *Falstaff*, der Margarethe in Gounods *Faust*, der Rachel in Halévy's *La Juive*, der Desdemona in Verdis *Otello* und Liù in Puccinis *Turandot*.

Soile Isokoski hat zahlreiche Aufnahmen für Ondine gemacht. Ihre Einspielung von *Luonnotar* und anderen

Orchesterliedern von Sibelius mit dem Helsinki Philharmonic unter Leif Segerstam gewann 2007 den BBC Music Magazine Award ‚Disc of the Year‘ sowie einen MIDEM Classical Award. Richard Strauss' *Vier letzte Lieder* und andere Orchesterlieder mit dem RSO Berlin unter Marek Janowski wurde 2002 mit dem Gramophone-Preis ausgezeichnet. Eine mit dem YL Chor 2006 aufgenommene Weihnachtsplatte unter dem Titel *Jouluyö, juhlayö* wurde eine Bestseller mit Goldstatus.

Tommi Hakala, Sieger beim BBC Singer of the World Wettbewerb 2003, studierte an der Sibelius-Akademie in Helsinki und an der Musikhochschule Karlsruhe, bevor er seine Karriere als Baritonsänger in Deutschland und in seinem finnischen Heimatland startete. Er ist regelmäßiger Gast beim Finnischen Nationaltheater sowie bei den Opernfestspielen in Savonlinna und war festes Mitglied der Opernhäuser in Nürnberg (1998–2001) und in Leipzig (2001–2004).

An der Finnischen Nationaloper hat Hakala als Guglielmo in *Così fan tutte*, bei den Opernfestspielen Savonlinna u.a. in der Titelrolle von Sallinen's *Ratsumies* (Der Reiter), in *Tannhäuser*, als Valentin in *Faust* und 2007 in der Uraufführung von Kortekangas Oper *Isän tyttö* [Vaters Mädchen] gastiert. 2006 debütierte Hakala an der New Yorker Metropolitan Opera in der Rolle des Valentin im *Faust* und in San Francisco in *Figaros Hochzeit*. 2008 singt er in *Figaros Hochzeit* in Atlanta und in Massenets *Manon* an der Metropolitan Opera. Zu seinen jüngsten Gastrollen zählen ferner Sibelius' *Kullervo* in Amsterdam und in Dortmund, *Eugen Onegin* in Tel Aviv sowie *Don Carlos* in Kopenhagen.

Hakala ist auch ein gefragter Lied- und Konzertsolist. Sein Repertoire beinhaltet Britten's *War Requiem*,

Mendelssohns *Paulus* und Zemlinskys *Lyrische Sinfonie*. Für Ondine hat er unter der Leitung von Okko Kamu die Rolle des Königs in Sallinen's *Kuningas lähtee Ranskaan* (Der König geht nach Frankreich) gesungen.

Der **Chor der Studentenschaft (YL)** ist der finnische Wegbereiter der Männerchorkunst. Der 1883 an der Universität Helsinki gegründete Chor ist der älteste finnischesprachige Chor, der bis heute als selbständiger und vielseitiger Klangkörper wirkt. Seine verdienstvolle kulturelle Tätigkeit, die lange Konzerthistorie, die zahlreichen Auslandstourneen und mit guten Kritiken bedachten Einspielungen haben ihm die Position eines der bedeutendsten Männerchöre der Welt verschafft.

Von Anfang an hat der Chor der Studentenschaft für die Bestellung, Aufführung und Einspielung von Auftragswerken besonders finnischer, aber auch ausländischer Musikwerke für Männerchor gesorgt. Die meisten der bekanntesten Werke für Männerchor von Jean Sibelius sind Auftragsarbeiten des YL-Chors und wurden von ihm uraufgeführt. Heute ist der Chor nicht nur durch eigenes Recht als Sibelius-Botschafter, sondern auch als Pionier der neuen Musik bekannt. Einojuhani Rautavaara, ein moderner finnischer Komponist, hat besonders viele seiner Werke dem YL-Chor gewidmet.

Der Chor konzertiert regelmäßig in ganz Finnland und exportiert finnische Kunst nach Europa, Amerika und Asien. Außer seinem a cappella-Repertoire führt er Werke für Männerchor mit Begleitung auf, wobei er mit weltweit führenden Orchestern und Dirigenten zusammenarbeitet. Auch mehrere Starsolisten der klassischen und der leichten Musik haben in Konzerten und bei Einspielungen des Chors gastiert. Die Weihnachtskonzerte des Chors der Stu-

dentenschaft sind sowohl für diesen selbst als auch für die Zuhörer zu einer wichtigen Tradition geworden; sie ziehen alljährlich rund 12 000 Zuhörer in die Kirchen von Helsinki. Die mit Soile Isokoski eingespielte Weihnachtsplatte *Jouluyö, juhlayö* [Stille Nacht, heilige Nacht] bekam im Dezember 2006 für über 15 000 verkaufte Exemplare die goldene Platte. Der YL-Chor macht seine Einspielungen zur Zeit bei Ondine.

Matti Hyökki leitet den Männerchor YL seit 1980. Er begann sein Studium der Musik als Neunjähriger an der einzigen Musikuniversität Finnlands, der Sibelius-Akademie in Helsinki, und legte dort die Prüfungen als Kantor und Organist, als Musiklehrer und als Doktor der Musik ab.

Im Frühjahr 2007 wurde Hyökki zum Professor für Chorleitung an der Sibelius-Akademie, also auf den höchstrangigen Lehrstuhl für Chorleitung in Finnland, berufen. Im Jahr 2003 legte er an der Sibelius-Akademie als Erster in Finnland die Prüfung als Doktor der Musik im Fach Chorleitung ab. Sein Forschungsinstrument war der Chor der Studentenschaft.

Als Professor für Chorleitung an der Sibelius-Akademie und als Leiter des YL-Chors wirkt Hyökki seit langem an einer Stelle, die für die finnische Chorkultur von zentraler Bedeutung ist. In den Jahren 1992–1995 arbeitete er auch als Leiter des Chors der Finnischen Nationaloper, und im Jahr 1996 verlieh ihm die Chorleitervereinigung Finnlands den Preis Chorleiter des Jahres. Hyökki ist ein gefragtes Mitglied in den Juries zahlreicher internationaler Chorwettbewerbe.

Bei Treffen internationaler Chorprofis hat Hyökki mit dem YL-Chor inspirierende Workshops abgehalten.

Unter der Leitung von Matti Hyökki gewann der Män-

nerchor YL u.a. den internationalen Franz-Schubert-Männerchorwettbewerb und trat mit den Uraufführungen von über hundert einzelner Werke für Männerchor von finnischen und ausländischen Komponisten hervor.

Das Helsinki Philharmonic Orchestra ist das älteste professionelle Sinfonieorchester der nordischen Länder in Europa. Seine Anfänge reichen ins Jahr 1882 zurück, als der junge Robert Kajanus den Orchesterverein Helsinki gründete und gleichzeitig erster Chefdirigent wurde. Zwischen 1892 und 1923 hat Jean Sibelius die Uraufführung fast aller seiner symphonischen Werke selbst dirigiert. Heute setzt das Orchester die Tradition des großen finnischen Komponisten fort. Seine erste Auslandstournee führte das Helsinki Philharmonic Orchestra im Jahr 1900 zur Weltausstellung nach Paris. Seitdem hat es die meisten europäischen Länder besucht und jeweils vier Tourneen durch die USA und Japan absolviert. Frucht einer langjährigen exklusiven Zusammenarbeit des Helsinki Philharmonic mit Ondine ist, unter anderem, eine Neuauflage sämtlicher Sibelius-Symphonien unter der Leitung von Chefdirigent Leif Segerstam (ODE 1075-2Q). In dessen Fussstapfen tritt ab Herbst 2008 John Storgårds, der seit 2003 bereits als Erster Gastdirigent fungierte.

Leif Segerstam stand dem Helsinki Philharmonic Orchestra von 1995 bis 2007 als elfter Chefdirigent vor und ist seitdem *Emeritus Chief Conductor*. Seine Interpretationen werden von der Kritik als eindringlich und mitreißend gerühmt. Als musikalisches Universalgenie studierte er an der Sibelius-Akademie in Helsinki Violine, Klavier, Komposition und Dirigieren und wechselte später an die Juilliard School nach New York. 1962 gewann er mit 18 Jahren den

finnischen Maj Lind-Wettbewerb für Klavier und debütierte im darauf folgenden Jahr als Violinist. Mit 21 Jahren wurde er als Dirigent der Finnischen Nationaloper berufen. Seine Laufbahn setzte er auf Positionen an der Königlichen Oper in Stockholm und an der Deutschen Oper Berlin fort. Er war Chefdirigent des ORF-Symphonieorchesters, des Finnischen Rundfunk-Sinfonieorchesters, der Staatsphilharmonie Rheinland-Pfalz, des Dänischen Rundfunk-Sinfonieorchesters und der Königlichen Oper in Stockholm. Als Gastdirigent stand Leif Segerstam auf dem Podium der Berliner Philharmoniker, des Chicago Symphony, des Los Angeles Philharmonic, und anderer angesehener Orchester. Er hat an der Metropolitan Opera, der Mailänder Scala, in Covent Garden und an den Opernhäusern von Köln, Hamburg, München und Genf wie auch bei den Salzburger Festspielen und in Savonlinna dirigiert.

Neben seiner Dirigentenkarriere hat Leif Segerstam über 250 Werke komponiert. Seit 1997 hat er eine Professur für Orchesterleitung an der Sibelius-Akademie. Im November 1998 wurde er für seine Verdienste „als unermüdlicher Förderer der nordischen Musik“ mit dem Musikpreis 1999 des Nordischen Musikrats NOMUS ausgezeichnet. 2004 erhielt er den Finnischen Staatspreis für Musik. Leif Segerstam nimmt regelmäßig für Ondine auf.

Kullervo, ou l'émergence d'une musique authentiquement finlandaise

Il y a dans la genèse ainsi que dans le destin de *Kullervo* opus 7 de Jean Sibelius de nombreux éléments qui anticipent la vie future du compositeur, comme son œuvre tout entière. Le choix du personnage central du Kalevala, qui, aujourd'hui encore, continue d'inspirer les arts en Finlande, semble prédestiné au compositeur : lui-même a perdu son père dès son plus jeune âge. Malgré un environnement féminin plein de tendresse, il a été très tôt, dès sa scolarité à Hämeenlinna, fasciné par l'histoire du héros déraciné qu'est Kullervo. Ainsi, il n'est guère étonnant qu'il ait repris le *Kalevala* au cours de l'hiver 1890–1891 lorsqu'il étudiait loin de son pays (à Vienne), et entrepris alors la composition d'une symphonie en plusieurs mouvements.

La création de *Kullervo* eut lieu le 28 avril 1892. Par l'originalité de son langage musical, par la mise en musique puissante du texte kalévalien, cette œuvre est fondatrice dans l'élaboration d'une musique typiquement « finnoise ». Sibelius a su marier l'aspect bravache, l'esprit d'indépendance de Kullervo, ainsi que le tragique et le pastoral. La musique de Sibelius accentue, approfondit même – d'une façon éblouissante – l'aspect intemporel du mythe et le caractère impitoyable du destin du héros (Kullervo). Dans cette première œuvre majeure inspirée de l'épopée nationale finlandaise, Sibelius fait entendre un ton spécifiquement personnel, original, où l'on perçoit en outre la présence consolante et sécurisante de la nature. La réussite de *Kullervo* de Sibelius, produit donc central dans la musique et la culture finlandaises, peut s'expliquer par la relation in-

time du compositeur avec l'épopée nationale comme par le traitement tout à fait unique – jusqu'alors inouï – des divers éléments thématiques qui apparaissent dans la symphonie.

Avant Sibelius, Philip von Schantz avait déjà écrit une ouverture *Kullervo* (1860) et Robert Kajanus avait composé une *Marche funèbre* (Kullervon surumarssi, 1880). Toutefois, il fallut en réalité attendre Sibelius pour obtenir un tout autre ton, qui apparut comme nouveau, plus « finnois », en tous points différents, car les deux précédents l'avaient traité dans l'esprit du romantisme allemand. Sans doute la pièce *Kullervo* d'Aleksis Kivi a-t-elle servi de modèle à Sibelius. Quant aux tableaux d'Akseli Gallén-Kallela, *La malédiction de Kullervo* (1899) et *Kullervo à la guerre* (1901, reproduit en couverture de cet album), ils sont plus tardifs. Ils reprennent d'ailleurs une partie de la force primitive et du pittoresque de la musique de Sibelius : à cet égard, la trombe semble un élément indissociable de l'identité du héros.

Le ton « finnois » de la symphonie de Sibelius provient essentiellement de sa connaissance approfondie de la musique populaire finno-carélienne. Enfant, il avait été en contact avec elle, grâce à son professeur Arvid Genetz, qui avait collecté des mélodies populaires avec A.A. Borenius. Le lied *Drömmen*, achevé en janvier 1891 à Vienne, est un bon exemple du style de chant populaire carélien qu'il avait déjà adopté. En outre, il a pu, à la fin de l'année 1891, à Porvoo, entendre Larin Paraske, la célèbre pleureuse ingrienne, qui a inspiré au compositeur le motif initial du deuxième

mouvement de sa symphonie (Sibelius a également donné à son œuvre le sous-titre de Poème symphonique).

Dans sa forme définitive, la symphonie *Kullervo* est en réalité une somme d'influences étonnamment nombreuses : la symphonie-chorale à la Beethoven, la *Symphonie fantastique* de Berlioz, elle aussi en cinq mouvements, puis la tradition symphonique brucknérienne et l'orchestration wagnérienne, pour atteindre le langage épique de Borodine, le pathétisme de Tchaïkovski ou le colorisme orchestral d'un Rimski-Korsakov. Les éléments folkloriques proviennent aussi bien de sources occidentales (le motif initial du premier mouvement est l'adaptation de la chanson populaire *Tuomi on virran rannalla* [« Un merisier est sur la rive du fleuve »] qu'orientales (le melos des autres mouvements, les rythmes de danse et de marche). Malgré cela, il en résulte « des mélodies qu'on pouvait ressentir comme nôtres » lorsque, à la création, « le puissant fleuve printanier ouvrit sa voie » (Kajanus).

Le premier mouvement *Allegro moderato* adopte tout d'abord un ton brucknérien sur lequel se greffe ensuite une mélodie populaire de l'Ouest de la Finlande et un melos de plus en plus abondant, typique de la Carélie orientale. C'est cet assemblage qui confère à la musique une couleur authentiquement « finnoise ». Le deuxième mouvement, *Grave*, peint une idylle : on y entend une berceuse, évocation champêtre avec de nombreux solos de bois pleins de fraîcheur, ainsi que des rythmes et des motifs « païens » maintes fois répétés, vingt ans avant le Stravinski de la période russe. Les mesures à cinq temps et une manière tout à fait nouvelle d'utiliser la langue finnoise, dans le troisième mouvement (*Allegro vivace*) donnent, peut-être pour la première fois – et malgré un caractère wagnérien – un habit sonore qui a pu effectivement être identifié comme « nôtre ».

Le ton épique du quatrième mouvement (*Alla marcia, Allegro molto*) trahit une origine russe, bien qu'il fût plutôt assimilé lors de la première en 1892 aux vers du Kalevala *Läksi soitellen sotahan, ilotellen tappelohon* (Parti à la guerre en chantant, Au combat en sonnant du cor). Le ton guerrier est malgré tout adouci par les sonorités imitant les bruissements de la forêt, et les phrases virtuoses des bois. Le tambour du chamane résonne pendant l'accélération finale du mouvement. Le dernier mouvement, *Andante*, reprend les thèmes des mouvements précédents et donne une fin tragique à cette histoire violente, à la manière antique. La symphonie s'achève sur une variante de la mélodie populaire du début qui joue maintenant le rôle d'un motif fatal.

Après quelques représentations en 1892 et 1893, l'histoire du *Kullervo* de Sibelius prit cependant le même chemin que le destin de son héros ; le compositeur n'a pas donné sa partition à l'impression. Malgré deux présentations partielles, en 1905 et en 1935, *Kullervo* attendit l'année 1958 pour être repris, puis enfin 1970, durant laquelle parut son premier enregistrement, ce qui lui a ouvert une voie royale, comparable à celle du cycle *Das klagende Lied* de Gustav Mahler, ou des *Gurrelieder* d'Arnold Schoenberg.

Veijo Murtomäki

Traduction : Anja Fantapié

La soprano **Soile Isokoski** est une des plus magnifiques cantatrices dans son registre vocal et se produit régulièrement sur les scènes d'opéras et salles de concerts mondiales les plus importantes. Elle a fait ses études à l'Académie Sibelius et y a donné son premier récital en 1986. Après cela, elle a remporté de nombreux concours internationaux de chant. Elle a débuté à l'Opéra national de Finlande dans le rôle de Mimi de *La Bohème*, après quoi elle a obtenu la faveur des auditeurs et des critiques dans les maisons d'opéra de Vienne, Berlin, Munich, Hambourg, Londres, Milan et Paris ainsi qu'au Metropolitan et aux Festivals de Salzbourg, de Savonlinna, d'Edinbourg et d'Orange.

Soile Isokoski coopère avec de nombreux chefs célèbres dont Jukka-Pekka Saraste, Esa-Pekka Salonen, Seiji Ozawa, John Eliot Gardiner, Sir Colin Davis, Zubin Mehta, Daniel Barenboim, Sir Simon Rattle, Bernhard Haitnik, Riccardo Muti, Claudio Abbado, Valery Gergiev et James Levine. Elle possède un répertoire de concert important et donne régulièrement des récitals avec sa pianiste permanente Marita Viitasalo. Parmi ses rôles d'opéras les plus récents citons la Maréchale (*Le Chevalier à la rose*), Eva (*Les Maîtres chanteurs*), Donna Elvira (*Don Giovanni*), Alice (*Falstaff*), Marguerite (*Faust*), Rachel (*La Juive*), la Comtesse (*Les Noces de Figaro*), Desdemona (*Otello*), Liù (*Turandot*), Elsa (*Lohengrin*), Fiordiligi (*Così fan tutte*) et Ariane (*Ariane à Naxos*).

Soile Isokoski a fait de nombreux enregistrements pour Ondine. Son album avec l'Orchestre Philharmonique d'Helsinki sous la direction de Leif Segerstam, qui regroupe le poème symphonique Luonnotar et des mélodies avec orchestre de Sibelius, a remporté le prix « Disque de l'année 2007 » du BBC Music Magazine, ainsi que celui de meilleure prestation vocale au dernier Midem (Cannes) pour l'année 2007. De même, son enregistrement des *Quatre*

derniers lieder de Richard Strauss, avec Marek Janowski et l'Orchestre Radio-Symphonique de Berlin, a obtenu le prix Gramophone en 2002. Le dernier de ses enregistrements, *Jouluyö, juhlayö (Douce nuit, sainte nuit)*, fait pour Noël avec le Chœur d'hommes YL, a reçu un disque d'or pour la vente de plus de 15 000 exemplaires en 2006. Pour son action en faveur de la musique finlandaise, Soile Isokoski a reçu la médaille Pro Finlandia en décembre 2002.

Le baryton **Tommi Hakala**, qui a remporté le concours de chant «Singer of the World», organisé par la BBC à Cardiff, a fait ses études à l'Académie Sibelius (M.A.) et, grâce à la bourse de la fondation Matti Salminen, à l'École supérieure de musique de Karlsruhe en Allemagne. Le premier engagement de Hakala en Allemagne a été à l'Opéra de Nuremberg, de 1998 à 2001. Il se fit connaître ensuite sur différentes autres scènes d'Allemagne.

Invité régulier de l'Opéra National de Finlande, Hakala y a interprété le rôle de Guglielmo dans *Così fan tutte*. Au Festival de Savonlinna, il a notamment participé aux représentations de l'opéra *Le cavalier* de Sallinen, et aussi à une production de *Tannhäuser*, de *Faust* (le rôle de Valentin). Il a participé par ailleurs à la création de l'opéra de Kortekangas *La fille du père* en 2007. En 2006, Hakala a débuté au Metropolitan de New York dans le rôle de Valentin de *Faust* et dans *Les Noces de Figaro* à San Francisco. En 2008, il sera à Atlanta dans *Les Noces de Figaro* et dans *Manon* de Massenet au Metropolitan. Ces derniers temps, il a également chanté le *Kullervo* de Sibelius à Amsterdam et à Dortmund, *Eugène Onéguine* à Tel Aviv et *Don Carlos* à Copenhague.

Hakala est également un soliste de lieder et d'orchestre estimé. Dans son répertoire on trouve notamment le *War Requiem* de Britten, *Paulus* de Mendelssohn et la *Symphonie*

nie lyrique de Zemlinsky. Il a chanté le rôle du roi dans l'enregistrement de l'opéra *Le roi s'en va en France* de Sallinen, dirigé par Okko Kamu et effectué pour Ondine.

Le chœur d'hommes YL est le plus ancien chœur d'hommes de Finlande. Fondé en 1883 au sein de l'Université de Helsinki, il est aussi la plus ancienne chorale finnophone du pays dont les activités, indépendantes et multiples, se poursuivent toujours. Son apport culturel méritoire, sa longue série de concerts, ses fréquentes tournées à l'étranger et ses nombreux enregistrements loués par la critique en ont fait un des plus remarquables chœurs d'hommes dans le monde.

Dès l'origine, YL s'est préoccupé de commander, présenter et enregistrer des œuvres pour chœurs d'hommes, surtout aux compositeurs finlandais mais aussi à l'étranger. Il a commandé et créé la plupart des œuvres les plus connues pour chœur d'hommes de Jean Sibelius. Aujourd'hui, on le connaît surtout comme ambassadeur de la musique de Sibelius mais aussi comme pionnier de la musique contemporaine. Einojuhani Rautavaara est un des compositeurs finlandais contemporains qui a le plus écrit pour YL.

Le chœur se produit régulièrement partout en Finlande et exporte l'art finlandais en Europe, aux Amériques et en Asie. En plus de son répertoire à cappella, il chante des œuvres orchestrales avec les formations et les chefs les plus importants du monde. De nombreux solistes, vedettes de la musique classique et de la variété, se sont produits dans les concerts et les enregistrements du chœur. Les concerts de Noël sont une tradition importante pour les auditeurs et pour le chœur : ils rassemblent annuellement environ 12 000 auditeurs dans les églises d'Helsinki. L'enregistrement de Noël *Jouluyö, juhlayö (Douce nuit, sainte nuit)*, fait avec

Soile Isokoski, a reçu un disque d'or grâce à la vente de plus de 15 000 exemplaires en décembre 2006. YL enregistre actuellement pour Ondine.

Le professeur **Matti Hyökki** dirige le chœur YL depuis 1980. Il a commencé ses études musicales à l'âge de neuf ans à l'Académie Sibelius, y a passé les diplômes d'organiste et de pédagogue et soutenu sa thèse de doctorat.

Au printemps 2007 Hyökki a été nommé professeur de direction de chœur à l'Académie Sibelius, la chaire suprême dans le domaine de la direction de chœur. En 2003, il a été diplômé, premier en Finlande dans cette discipline, docteur en direction de chœur avec YL comme instrument.

Comme professeur de direction de chœur et chef d'YL, Matti Hyökki occupe une situation centrale au sein de la musique chorale finlandaise. Il a été également chef de chœur à l'Opéra national de Finlande de 1992 à 1995 et, en 1996, l'Association finlandaise des chefs de chœur l'a nommé *chef de chœur de l'année*.

Hyökki est un membre apprécié dans les jurys des concours internationaux de chœurs.

Il a également dirigé des ateliers très suivis, à l'occasion de rassemblements internationaux des professionnels du chœur.

Sous la direction de Matti Hyökki, YL a remporté entre autres, le concours international Franz Schubert pour chœurs d'homme. Il a créé plus de cent œuvres pour chœur d'hommes de compositeurs finlandais et étrangers.

La Philharmonie d'Helsinki est l'orchestre professionnel le plus ancien des Pays nordiques. Il a été créé par la Société orchestrale d'Helsingfors, fondé par Robert Kajanus en 1882. Kajanus, âgé à l'époque de vingt-six ans, fut son chef principal pendant cinq décennies, au cours desquelles il en a fait un orchestre symphonique complet. On le connaît en particulier pour sa forte tradition sibélienne et le compositeur a lui-même créé avec lui nombre de ses œuvres. Dès sa première tournée, lors de l'Exposition universelle de Paris en 1900, l'orchestre s'est rendu régulièrement à l'étranger en se produisant dans la plupart des pays européens et quatre fois notamment aux États-Unis et au Japon. La Philharmonie d'Helsinki enregistre exclusivement pour le label Ondine. Cette longue coopération a permis d'enregistrer l'intégralité des symphonies de Sibelius sous la direction de Leif Segerstam (ODE 1075-2Q). Le chef d'orchestre et violoniste John Storgårds est le principal chef invité de l'orchestre depuis l'automne 2003 et commencera le 12ème mandat de quatre ans de chef principal à l'automne 2008.

Leif Segerstam a été le 11ème chef principal de la Philharmonie de Helsinki de 1995 à 2007 et continue de coopérer avec lui comme chef émérite. Les critiques ont loué ses interprétations fortes et impressionnantes qui combinent aussi bien musicalement qu'émotionnellement. Musicien polyvalent, Segerstam a étudié le piano, le violon, la composition et la direction d'orchestre à l'Académie Sibelius et poursuivi ses études à la Juilliard School. Il a remporté le concours de piano Maj Lind en 1962 à l'âge de dix-huit ans et donné son premier récital comme violoniste l'année suivante. A l'âge de 21 ans, il a été nommé chef d'orchestre de l'Opéra National de Finlande. Sa carrière a continué à l'Opéra Royal de Stockholm et au Deutsche Oper de Berlin.

Il a été également le chef principal des orchestres symphoniques de la Radio autrichienne et de la Radio finlandaise, de la Staatsphilharmonie Rheinland-Pfalz, de l'Orchestre de la Radio danoise et de l'Opéra Royal de Stockholm. Il a dirigé comme chef invité le Philharmonique de Berlin, l'Orchestre symphonique de Chicago, le Philharmonique de Los Angeles. Il s'est produit également dans de nombreux opéras, parmi les plus importants du monde : le Metropolitan, la Scala, Covent Garden et ceux de Cologne, Hambourg, Munich, Genève ainsi qu'aux festivals de Salzbourg et Savonlinna.

Comme compositeur, Segerstam est l'auteur d'une œuvre de plus de 250 opus. Dès 1997 il a été professeur intérimaire de direction d'orchestre à l'Académie Sibelius. En novembre 1998, le Conseil nordique de musique (NOMUS) lui a accordé le prix de musique pour «son travail inlassable en faveur de la musique nordique». En mars 2004, il a reçu le Prix de musique de l'État finlandais. La discographie importante de Leif Segerstam comprend de nombreux enregistrements pour Ondine.

III KULLERVO JA HÄNEN SISARENSÄ

KUORO

Kullervo, Kalervon poika,
sinisukka äijön lapsi,
hivus keltainen, korea,
kengän kauto kaunokainen,
läksi viemähän vetoja,
maajyviä maksamahan.

Vietyä vetoperänsä,
maajyväset maksettua
rekehensä reutoaikse,
kohennaikse korjahansa.
Alkoi kulkea kotihin,
matkata omille maille.

Ajoa järyttelevi,
matkoansa mittelevi
noilla Väinön kankahilla,
ammoin raatuilla ahoilla.

Neiti vastahan tulevi,
hivus kulta hiihtelevi
noilla Väinön kankahilla,
ammoin raatuilla ahoilla.

Kullervo, Kalervon poika,
jo tuossa päättelevi;
alkoi neittä haastatella,
haastatella, houkutella:

III KULLERVO AND HIS SISTER

CHORUS

Kullervo, Kalervo's offspring,
With the very bluest stockings,
And with yellow hair the finest,
And with shoes of finest leather,
Went his way to pay the taxes,
And he went to pay the land-dues.

When he now had paid the taxes,
And had also paid the land-dues,
In his sledge he quickly bounded,
And upon the sledge he mounted,
And began to journey homeward,
And to travel to his country.

And he drove, and rattled onward.
And he travelled on his journey,
Traversing the heath of Väinö,
And his clearing made aforetime.

And by chance a maiden met him,
With her yellow hair all flowing,
There upon the heath of Väinö,
On his clearing made aforetime.

Kullervo, Kalervo's offspring,
Checked his sledge upon the instant,
And began a conversation,
And began to talk and wheedle:

KULLERVO

"Nouse, neito, korjahani,
taaksi maata taljoillen!"

SISAR:

"Surma sulle korjahasi,
tauti taaksi taljoillesi!"

KUORO

Kullervo, Kalervon poika,
sinisukka äijön lapsi,
iski virkkua vitsalla,
helähytti helmivyöllä.
Virkku juoksi, matka joutui,
tie vieri, reki rasasi.

Neiti vastahan tulevi,
kautokenkä kaaloavi
selvällä meren selällä,
ulapalla aukealla.

Kullervo, Kalervon poika,
hevoista päättelevi,
suutansa sovittelevi,
sanojansa säätelevi:

KULLERVO

"Tule korjahan, korea,
maan valio, matkoihini!"

SISAR

"Tuoni sulle korjahasi,
Manalainen matkoihisi!"

KULLERVO

"Come into my sledge, O maiden,
Rest upon the furs within it."

SISTER

"In the sledge may Death now enter,
On thy furs be Sickness seated."

CHORUS

Kullervo, Kalervo's offspring,
With the very bluest stockings,
With his whip then struck his courser,
With his beaded whip he lashed him,
Sprang the horse upon the journey,
Rocked the sledge, the road was traversed.

And by chance a maiden met him,
Walking on, with shoes of leather,
O'er the lake's extended surface,
And across the open water.

Kullervo, Kalervo's offspring,
Checked his horse upon the instant,
And his mouth at once he opened,
And began to speak as follows:

KULLERVO

"Come into my sledge, O fair one,
Pride of earth, and journey with me."

SISTER

"In thy sledge may Tuoni seek thee,
Manalainen journey with thee."

KUORO

Kullervo, Kalervon poika,
sinisukka äijön lapsi,
iski virkkua vitsalla,
helähtyi helmivyöllä.
Virkku juoksi, matka joutui,
reki vieri, tie lyheni.

Neiti vastahan tulevi,
tinarinta riioavi
noilla Pohjan kankahilla,
Lapin laajoilla rajoilla.

Kullervo, Kalervon poika,
hevoistansa hillitsevi,
suutansa sovittelevi,
sanojansa säätelevi:

KULLERVO

"Käy, neito, rekoseheni,
armas, alle vilttieni,
syömähän omeniani,
puremahan päähkeniä!"

SISAR

"Sylen, kehno, kelkkahasi,
retkale, rekosehesi!
Vilu on olla viltin alla,
kolkko korjassa eleä."

KUORO

Kullervo, Kalervon poika,
sinisukka äijön lapsi,

CHORUS

Kullervo, Kalervo's offspring,
With the very bluest stockings,
With his whip then struck his courser,
With his beaded whip he lashed him,
Sprang the horse upon his journey,
Rocked the sledge, the way was shortened.

And by chance a maiden met him,
Wearing a tin brooch, and singing,
Out upon the heaths of Pohja,
And the borders wide of Lapland.

Kullervo, Kalervo's offspring,
Checked his horse upon the instant,
And his mouth at once he opened,
And began to speak as follows:

KULLERVO

"Come into my sledge, O maiden,
Underneath my rug, my dearest,
And you there shall eat my apples,
And shall crack my nuts in comfort."

SISTER

"At your sledge I spit, O villain,
Even at your sledge, O scoundrel,
Underneath your rug is coldness,
And within you sledge is darkness."

CHORUS

Kullervo, Kalervo's offspring,
With the very bluest stockings,

koppoi neion korjahansa,
reualti rekosehensa,
asetteli taljoillensa,
alle viltin vieretteli.

SISAR

”Päästä pois minua tästä,
laske lasta vallallensa
kunnotointa kuulemasta,
pahalaista palvomasta,
tahi potkin pohjan puhki,
levittelen liistehesi,
korjasi pilastehiksi,
rämäksi reën retukan!”

KUORO

Kullervo, Kalervon poika,
sinisukka äijön lapsi,
aukaisi rahaisen arkun,
kimahutti kirjakannen;
näytteli hope’itansa,
verkaliuskoja levitti,
kultasuita sukkasia,
voitänsä hopeapäitä.

Verat veivät neien mielen,
raha muutti morsiamen,
hopea hukuttelevi,
kulta kuihauttelevi.

SISAR

”Mist’ olet sinä sukuisin,
kusta, rohkea, rotuisin?

Dragged into his sledge the maiden,
And into the sledge he pulled her,
And upon the furs he laid her,
Underneath the rug he pushed her.

SISTER

”From the sledge at once release me,
Leave the child in perfect freedom,
That I hear of nothing evil,
Neither foul nor filthy language,
Or upon the ground I’ll throw me,
And will break the sledge to splinters,
And will smash your sledge to atoms,
Break the wretched sledge to pieces!”

CHORUS

Kullervo, Kalervo’s offspring,
With the very bluest stockings.
Opened then his hide-bound coffer.
Clanging raised the pictured cover,
And he showed her all his silver,
Out he spread the choicest fabrics,
Stockings too, all gold-embroidered,
Girdles all adorned with silver.

Soon the fabrics turned her dizzy,
To a bride the money changed her,
And the silver it destroyed her,
And the shining gold deluded.

SISTER

”Tell me now of your relations,
What the brave race that you spring from,

Lienet suurtaki sukua,
isoa isän aloa.”

KULLERVO

”En ole sukua suurta,
enkä suurta enkä pientä,
olen kerran keskimmäistä:
Kalervon katala poika,
tuhma poika tuitetuinen,
lapsi kehjo keiretyinen;

Vaan sano oma sukusi,
oma rohkea rotusi,
jos olet sukua suurta,
isoa isän aloa.”

SISAR

”En ole sukua suurta,
enkä suurta enkä pientä,
olen kerran keskimmäistä:
Kalervon katala tyttö,
tyhjä tyttö tuietuinen,
lapsi kehjo keiretyinen.

Ennen lasna ollessani
emon ehtoisen eloilla
läksin marjahan metsälle,
alle vaaran vaapukkahan.
Poimin maalta mansikoita,
alta vaaran vaapukoita;
poimin päivän, yön lepäsin.
Poimin päivän, poimin toisen;
päivälläpä kolmannella

From a mighty race it seems me,
Offspring of a mighty father.”

KULLERVO

“No, my race is not a great one,
not a great one, not a small one,
I am just of middle station,
Kalervo's unhappy offspring,
Stupid boy, and very foolish,
Worthless child, and good for nothing.

Tell me now about your people,
And the brave race that you spring from,
Perhaps from a mighty race descended,
Offspring of a mighty father.”

SISTER

“No, my race is not a great one,
Not a great one, not a small one,
I am just of middle station,
Kalervo's unhappy daughter,
Stupid girl, and very foolish,
Worthless child, and good for nothing.

When I was a little infant,
Living with my tender mother,
To the wood I went for berries,
Neath the mountain sought for raspberries,
On the plains I gathered strawberries,
Underneath the mountain, raspberries,
Plucked by day, at night I rested,
Plucked for one day and a second,
And upon the third day likewise,

en tiennyt kotihin tietä:
tiehyt metsähän veteli,
ura saatteli salolle.

Siinä istuin jotta itkin.
Itkin päivän jotta toisen;
päivänäpä kolmantena
nousin suurelle mäelle,
korkealle kukkulalle.
Tuossa huusin, hoilaelin.
Salot vastahan saneli,
kankahat kajahtelivat:
'Elä huua, hullu tyttö,
elä mieletöin, melua!
Ei se kuulu kumminkana,
ei kuulu kotihin huuto.'

Päivän päästä kolmen, neljän,
viien, kuuen viimeistäki
kohennihin kuolemahan,
heitihin katoamahan.
Enkä kuollut kuitenkin,
en mä kalkinen kaonnut!

Oisin kuollut, kurja raukka,
Oisin katkennut, katala,
Äsken tuossa toisna vuonna,
Kohta kolmanna kesänä
Oisin heinäna helynnyt,
Kukastellut kukkapäänä,
Maassa marjana hyvänä,
Punaisena puolukkana,

But the pathway home I found not,
In the woods the pathways led me,
And the footpaths to the forest.

There I stood, and burst out weeping,
Wept for one day, and a second,
Ant at length upon the third day,
Then I climbed a mighty mountain,
To the peak of all the highest,
On the peak I called and shouted,
And the woods made answer to me,
While the heaths re-echoed likewise:
"Do not call, O girl so senseless,
Shout not, void of understanding,
There is no one who can hear you,
None at home to heat your shouting."

Then upon the third and fourth days,
Lastly on the fifth and sixth days,
I to take my life attempted,
Tried to hurl me to destruction,
But by no means did I perish,
Nor could I, the wretched, perish.

Would that I, poor wretch, had perished,
Hapless one, had met destruction,
That the second year thereafter,
Or the third among the summers,
I had shone forth as a grass-blade,
As a lovely flower existed,
On the ground a beauteous berry,
Even as a scarlet cranberry,

Nämät kummat kuulematta,
Haikeat havaitsematta.”

KULLERVO

”Voi poloinen, päiväni,
voipa, kurja, kummiani,
kun pi’in sisarueni,
turmelin emoni tuoman!
Voi isoni, voi emoni,
voi on valtavanhempani!
Minnekä minua loitte,
kunne kannoitte katalan?

Parempi olisin ollut
syntymättä, kasvamatta,
ilmahan sikeämättä,
maalle tälle täytymättä.
Eikä surma suurin tehnyt,
tauti oike’in osannut,
kun ei tappanut minua,
kaottanut kaksioisnä.”

V KULLERVON KUOLEMA

KUORO

Kullervo, Kalervon poika,
otti koiransa keralle,
läksi tietä telkkimähän,
korpehen kohoamahan.
Kävi matkoa vähäsen,
astui tietä pikkaraisen;
tuli tuolle saarekselle,

Then I had not heard there horrors,
Would not then have known these terrors.”

KULLERVO

“Woe my day, O me unhappy,
Woe to me and all my household,
For indeed my very sister,
I my mother’s child have outraged!
Woe my father, woe my mother,
Woe to you, my aged parents,
To what purpose have you reared me,
Reared me up to be so wretched!

Far more happy were my fortune,
Had I ne’er been born or nurtured,
Never in the air been strengthened,
Never in this world had entered,
Wrongly I by death was treated,
Nor disease has acted wisely,
That they did not fall upon me,
And when two nights old destroy me.”

V KULLERVO’S DEATH

CHORUS

Kullervo, Kalervo’s offspring,
At his side the black dog taking,
Tracked his path through trees to forest,
Where the forest rose the thickest.
But a short way had he wandered,
But a little way walked onward,
When he reached the stretch of forest,

tuolle paikalle tapahtui,
kuss' oli piian pillannunna,
turmellut emonsa tuoman.

Siin' itki ihana nurmi,
aho armahin valitti,
nuoret heinät hellitteli,
kuikutti kukat kanervan
tuota piian pillamusta,
emon tuoman turmellusta:

eikä nousnut nuori heinä,
kasvanut kanervan kukka,
ylennyt sijalla sillä,
tuolla paikalla pahalla,
kuss' oli piian pillannunna,
emon tuoman turmellunna.

Kullervo, Kalervon poika,
tempasi terävän miekan;
katselevi, kääntelevi,
kyselevi, tietelevi.
Kysyi mieltä miekaltansa,
tokko tuon tekisi mieli
syöä syyllistä lihoa,
viallista verta juoa.

Miekka mietti miehen mielen,
arvasi uron pakinan.
Vastasi sanalla tuolla:
”Miks' en söisi mielelläni,
söisi syyllistä lihoa,
viallista verta joisi?

Recognized the spot before him,
Where he had seduced the maiden,
And his mother's child dishonoured.

There the tender grass was weeping,
And the lovely spot lamenting,
And the young grass was deploring,
And the flowers of heath were grieving,
For the ruin of the maiden,
For the mother's child's destruction.

Neither was the young grass sprouting,
Nor the flowers of heath expanding,
Nor the spot had covered over,
Where the evil thing had happened,
Where he had seduced the maiden,
And his mother's child dishonoured.

Kullervo, Kalervo's offspring,
Grasped the sharpened sword he carried,
Looked upon the sword and turned it,
And he questioned it and asked it.
And he asked the sword's opinion,
If it was disposed to slay him,
To devour his guilty body,
And his evil blood to swallow.

Understood the sword his meaning,
Understood the hero's question,
And it answered him as follows:
“Wherefore at my heart's desire,
Should I not thy flesh devour,
And drink up thy blood so evil,

Syön lihoa syyttömäni,
juon verta viattomani.”

Kullervo, Kalervon poika,
sinisukka äijön lapsi,
pään on peltohon sysäsi,
perän painoi kankahasen,
kären käänti rintahansa,
itse iskihe kärelle.
Siihen surmansa sukesi,
kuolemansa kohtaeli.

Se oli surma nuoren miehen,
kuolo Kullervo urohon,
loppu ainakin urosta,
kuolema kovaosaista.

Kalevala, otteita runoista 35 & 36

I who guiltless flesh have eaten,
Drank the blood of those who sinned not?”

Kullervo, Kalervo's offspring,
With the very bluest stockings,
On the ground the haft set firmly,
On the heath the hilt pressed tightly,
Turned the point against his bosom,
And upon the point he threw him,
Thus he found the death he sought for,
Cast himself into destruction.

Even so the young man perished,
Thus died Kullervo the hero,
Thus the hero's life was ended,
Perished thus the hapless hero.

Kalevala, excerpts from runes 35 & 36
Translated by William Forsell Kirby (1907)

Recorded at the Finlandia Hall, 12/2007

Engineer: Enno Mäemets

Producer: Seppo Siirala

Publisher: Breitkopf & Härtel

Cover painting: Akseli Gallén-Kallela: Kullervon sotaanlähtö
(Kullervo Goes to War), 1901, Ateneum (Photo: © Central Art
Archives of Finnish National Gallery / Antti Kuivalainen)

Artist photos: Heikki Tuuli (Isokoski & Hakala), Maarit
Kytöharju (Segerstam), Juliana Harkki (YL & Matti Hyökki)

Cover and inlay design: Antti Metsäranta

Booklet Editor: Mikko Hannuksela

Executive Producer: Reijo Kiilunen

This recording was produced with support from the
Finnish Performing Music Promotion Centre (ESEK).

© 2008 Ondine Inc.
Fredrikinkatu 77 A 2
FIN-00100 Helsinki
Tel. +358 9 434 2210
Fax +358 9 493 956
e-mail ondine@ondine.fi
www.ondine.net

Jean Sibelius (1865–1957)

Kullervo, Op. 7

Symphonic poem for soloists, chorus and orchestra

1	I. Introduction (Johdanto): Allegro moderato	14:16
2	II. Kullervo's Youth (Kullervon nuoruus): Grave	16:33
3	III. Kullervo and His Sister (Kullervo ja hänen sisarensa): Allegro vivace	24:39
4	IV. Kullervo Goes to War (Kullervon sotaanlähtö): Alla marcia (Allegro molto)	9:47
5	V. Kullervo's Death (Kullervon kuolema): Andante	12:41

[77:56]

Soile Isokoski, soprano

Tommi Hakala, baritone

YL Male Voice Choir*

Helsinki Philharmonic Orchestra

Leif Segerstam, conductor

*Matti Hyökki, chorus master